

Eidsivating lagmannsrett - Dom - LE-2022-26677

Instans	Eidsivating lagmannsrett – Dom
Dato	2022-04-20
Publisert	LE-2022-26677
Stikkord	Strafferett. Arbeidsulykke. Styreleders straffansvar. Frifinnelse. Internkontrollforskriften.
Sammendrag	<p>Sak angående lovanvendelsen i straffesak mot en styreleder for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 3-1, jf. internkontrollforskriften § 5. Styreleder var i tingretten dømt for overtredelse av arbeidsmiljøloven etter dødsulykke i smelteverk. Lagmannsretten kom til at styreleder ikke har unnlatt å oppfylle styrets tilsyns- og kontrollansvar. Lagmannsretten konkluderte med at ansvaret for HMS-arbeidet var plassert på riktig sted, hos en kompetent daglig leder. Det forelå ikke omstendigheter som gjorde det påkrevet med jevnlig styrebehandling og kontroll av selskapets risikovurderinger og rutiner knyttet til HMS. De objektive vilkårene for straff var derfor ikke oppfylt, og han ble frifunnet. (Sammendrag ved Lovdata.)</p>
Saksgang	Gjøvik tingrett TGJOV-2020-36347, TGJOV-2020-36978 og TGJOV-2020-36947 – Eidsivating lagmannsrett LE-2022-26677 (22-026677AST-ELAG/). Anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet, HR-2022-1378-U.
Parter	B (advokat Ann Johnsen) mot Økokrim (politivadokat Maria Bache Dahl).
Forfatter	Lagdommer Ørnulf Røhnebak, lagdommer Stefan Jørstad og sorenskriver Jens Morten Nesseth.
Sist oppdatert	2022-07-25

Innholdsfortegnelse

Eidsivating lagmannsrett - Dom - LE-2022-26677	1
Innholdsfortegnelse	2
B har i hovedsak anført:	4
Prinsipalt:	4
Subsidiært	5
Påtalemyndigheten v/Økokrim har i hovedsak anført:	6
Lagmannsrettens syn på saken:	8

Saken gjelder lovanvendelsen i straffesak mot en styreleder for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 3-1, jf. internkontrollforskriften § 5.

Den 17. november 2017 eksploderte en smelteovn i [virksomhet1] AS' lokaler på [sted1]. Fire personer var i fabrikklokalene i ulykkesøyeblikket. To døde momentant og de to andre ble skadet. Produksjonshallen ble totalt ødelagt. Tilstøtende haller og kontor ble totalskadet av brann som ble utløst av eksplosjonen.

I etterkant av ulykken tok Økokrim ut tiltale mot daglig leder av selskapet, A, for brudd på arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd (post I) og arbeidsmiljøloven § 3-1 annet ledd bokstav c (post II). Det ble videre utferdiget forelegg mot selskapet for brudd på arbeidsmiljøloven § 4-1, jf. straffeloven § 27, og mot styreleder B.

Forelegget mot B gjelder overtredelse av:

Arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. tredje ledd, jf. § 3-1 annet ledd bokstav c, jf. bokstav g, jf. bokstav h, jf. tredje ledd, jf. internkontrollforskriften § 5 første ledd, jf. annet ledd

for som innehaver av virksomhet, arbeidsgiver eller den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten, under særdeles skjerpene omstendigheter å ha overtrådt bestemmelsen om å kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risikoforholdene i virksomheten, utarbeide planer og iverksette tiltak for å redusere risikoen, sørge for løpende kontroll med arbeidsmiljøet når risikoforholdene i virksomheten tilsier det og foreta systematisk overvåking og gjennomgang av det systematiske helse, miljø og sikkerhetsarbeidet for å sikre at det fungerer som forutsatt, og dette skal dokumenteres skriftlig, og fordi det særlig legges vekt på om overtredelsen har medført alvorlig fare for liv eller helse, og om vedkommende i enhver henseende har opptrådt fullt forsvarlig med hensyn til sine plikter.

Grunnlag

I perioden april 2016 til november 2017 som styreleder i [virksomhet1] AS, [adresse], som produserer sekundær aluminium ved å smelte om aluminiumskrap, unnlot han å følge opp styrets tilsyns- og kontrollansvar for helse- og sikkerhetsaspekter, særlig knyttet til risiko for eksplosjoner, herunder skulle han sørget for at styret jevnlig hadde fått seg forelagt bedriftens risikoanalyser, hvilke tiltak som var iverksatt for å redusere faremomenter så som f eks oppfølging av avviksmeldinger og sikkerhetsrutiner, og han skulle sørget for at dette ble behandlet i styret og der systematisk kontrollert og skriftlig dokumentert, særlig i lys av arten av virksomheten hvor kraftige eksplosjoner i smelteovn for aluminium kan medføre store materielle skader og tap av menneskeliv, slik det inntraff 17. november 2017 i bedriftens lokaler på [sted2] der ansatte D og C øyeblikkelig døde av de skader de ble påført, og F ble påført omfattende brannskader og PTSD (posttraumatisk stresslidelse) og E ble påført PTSD, nedsatt hørsel og tinnitus.

Verken B eller selskapet vedtok foreleggene. Gjøvik tingrett avsa 22. januar 2021 [TGJOV-2020-36947]¹ dom i saken mot A, B og [virksomhet1] AS med slik slutning:

1. A, født [00.00.1952], dømmes for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd jf. annet ledd jf. tredje ledd, jf. § 4-1 første ledd og arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd jf. annet ledd jf. tredje ledd jf. § 3-1 annet ledd bokstav c jf. tredje ledd jf. internkontrollforskriften § 5 første ledd nr. 6. jf. straffeloven § 79 bokstav a til fengsel i 10 – ti – måneder.
2. B, født [00.00.1974], dømmes for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. tredje ledd, jf. § 3-1 annet ledd bokstav c, jf. bokstav g, jf. bokstav h, jf. tredje ledd, jf. internkontrollforskriften § 5 første ledd, jf. annet ledd til en bot stor kr 120 000 – etthundreogtyvetusen – subsidiært fengsel i 20 – tyve – dager.
3. [virksomhet1], dømmes for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. tredje ledd, jf. § 4-1 første ledd, jf. straffeloven § 27, jf. § 28 bokstav og arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. tredje ledd, jf. § 3-1 annet ledd bokstav c, jf. bokstav g, jf. bokstav h, jf. tredje ledd, jf. internkontrollforskriften § 5 første ledd, jf. annet ledd, jf. straffeloven § 27, jf. § 28 til en bot stor kr 1 000 000 – en million.

A og B anket dommen til lagmannsretten. Anken fra A, som bl.a. gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for tiltalebeslutningens post I, og anken fra B, som kun gjaldt lovanvendelsen, ble henvist til ankeforhandling i lagmannsrettens beslutning 21. juni 2021.

Lagmannsretten besluttet 7. februar 2022 – etter begjæring fra påtalemyndigheten og med støtte fra Bs forsvarer – at sakene skulle behandles hver for seg.

Av rettsboka fra et saksforberedende møte 11. mars 2022 framkommer bl.a.:

Det er enighet om at tema for ankeforhandlingen er begrenset til rettsanvendelsen, jf. anken med støtteskriv og lagmannsrettens beslutning 21. juni 2021. Det medfører at tingrettens faktum, slik det er gjengitt i tingrettens dom på side 28-30, skal legges uprøvd til grunn.

Lagmannsretten avsa dom i saken mot A 5. april 2022 [LE-2021-65363]¹ med slik slutning:

1. A, født [00.00.1952], frifinnes for forholdet omhandlet under tiltalebeslutningens post I.
2. A dømmes til å betale en bot på 25 000 – tjuefemtusen – kroner, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager, for det forhold som er endelig avgjort ved Gjøvik tingretts dom av 22. januar 2021.

Tiltalens punkt II, som ble rettskraftig avgjort i tingretten, og gjaldt overtredelse av «arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. tredje ledd, jf. § 3-1 annet ledd bokstav c, jf. tredje ledd, jf. internkontrollforskriften § 5 første ledd nr 6», hadde slik gjerningsbeskrivelse:

På sted som nevnt i post I, i risikovurdering [virksomhet1] AS v/Terje A og G, sist revidert 18. oktober 2017, var Sannsynlighet/Konsekvens for nr. 1 'Branntilløp ved fylling av ovn' og nr. 5 'Lukkede beholdere med væske' satt til henholdsvis 5/1 og 4/2 på 1-5-skala til tross for at begge hendelser ifølge risikovurderingen kunne medføre eksplosjon. Hendelsene ble dermed satt til 'Gul farge: akseptabelt, krav til kompetanse, instruksjer, merking og varsling, risikoreducerende tiltak' i risikodiagrammet.

Eksplosjoner i smelteovn for aluminium kan medføre kraftig eksplosjon med store materielle skader og tap av menneskeliv beskrevet, slik det inntraff som beskrevet i post I.

Ankeforhandling i saken mot B ble holdt i Hamar tinghus 7. april 2022. B møtte med sin forsvarer, men avga ingen forklaring. Forsvarer førte ett vitne. Bevisførselen ellers framkommer av rettsboka. Ved forhandlingens oppstart ble det avklart at verken forsvarer eller aktor mente at lagmannsrettens dom fra to dager tidligere, som la til grunn et annet faktum enn tingretten, hadde betydning for Bs ankesak.

B har i hovedsak anført:

Det gjøres prinsipielt gjeldende at gjerningsbeskrivelsen i forelegget ikke er dekket av arbeidsmiljøloven eller internkontrollforskriften. Subsidiært anføres det at verken de objektive eller subjektive vilkårene er oppfylt.

Prinsipalt:

Det bestrides ikke at et styre og en styreleder i et aksjeselskap kan pådra seg straffeansvar etter arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet og tredje ledd, som «den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten».

I forelegget er det vist til arbeidsmiljøloven § 3-1 annet ledd bokstavene c, g og h. Det er ikke vist til første ledd, som bestemmer at «arbeidsgiver» skal «sørge for at det utføres systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid» (HMS-arbeid) i virksomheten.

Etter bokstavene c, g og h inngår det i systematisk HMS-arbeid at arbeidsgiver skal

- c. kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risikoforholdene i virksomheten, utarbeide planer og iverksette tiltak for å redusere risikoen,
- g. sørge for løpende kontroll med arbeidsmiljøet og arbeidstakernes helse når risikoforholdene i virksomheten tilsier det, jf. bokstav c,
- h. foreta systematisk overvåking og gjennomgang av det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet for å sikre at det fungerer som forutsatt.

Når det i forelegget også er vist til § 3-1 tredje ledd, antas det å være for å vise til de nærmere bestemmelsene i internkontrollforskriften. Etter forskriften § 4 har den som er «ansvarlig for virksomheten» plikt til å innføre og utøve internkontroll i virksomheten i samarbeid med arbeidstakerne og deres representanter. Forelegget gjelder forskriften § 5 første ledd, jf. annet ledd, som stiller krav til *innholdet* i en virksomhets internkontroll og hvilke deler av *innholdet* som skal dokumenteres skriftlig. Mens tiltalen mot daglig leder A er avgrenset til «§ 5 første ledd nr. 6», gjelder forelegget mot B hele første og annet ledd.

Gjerningsbeskrivelsen gjelder unnlater:er:

unnlot han å følge opp styrets tilsyns- og kontrollansvar for helse- og sikkerhetsaspekter, særlig knyttet til risiko for eksplosjoner,

- herunder skulle han sørget for at styret jevnlig hadde fått seg forelagt

- bedriftens risikoanalyser,
- hvilke tiltak som var iverksatt for å redusere faremomenter så som f eks oppfølging av avviksmeldinger og sikkerhetsrutiner,

- og han skulle sørget for at dette ble

- behandlet i styret
- og der systematisk kontrollert
- og skriftlig dokumentert.

Gjerningsbeskrivelsen gjelder følgelig unnlattelse av å sørge styrebehandling og unnlatt protokollering. Den omfatter ikke den innholdsmessige siden i [virksomhet1] AS' internkontroll. Forelegget forutsetter at hvis B ikke sørger for gjennomgang og kontroll av internkontrollen av styret, og denne gjennomgangen og kontrollen protokolleres, så foreligger det en overtredelse av arbeidsmiljøloven § 3-1 annet ledd bokstavene c, g og h, jf. internkontrollforskriften § 5 første og annet ledd. Forelegget forutsetter videre at dette gjelder uavhengig av om internkontrollen oppfyller kravene i § 5 første og annet ledd.

Det anføres at styremedlemmer bare kan bli holdt ansvarlig dersom virksomhetens internkontroll *innholdsmessig* ikke oppfyller kravene i arbeidsmiljøloven § 3-1 jf. internkontrollforskriften § 5. Bestemmelsene har ikke krav til behandling og kontroll i styret. Manglende behandling, kontroll og protokollering er i seg sjøl ingen overtredelse av bestemmelsene. Grunnlaget i forelegget rammes derfor ikke av ordlyden i bestemmelsene i forelegget.

Tingretten innfortolket et slikt krav:

Når styret i løpet av to år ikke kan dokumentere at man behandlet risikovurderinger eller HMS-arbeid, har B som styreleder ikke overholdt sine plikter hverken etter aksjeloven eller arbeidsmiljøloven.

Aksjeloven er for det første ikke nevnt i forelegget. Det kan ikke innfortolkes et krav til styrebehandling, styrekontroll og styreprotokollering i arbeidsmiljøloven § 3-1, jf. internkontrollforskriften § 5 første og annet ledd, og heller ikke til at styreleder skal sørge for dette. Det er et strengt legalitetsprinsipp i strafferetten.

Når gjerningsbeskrivelsen ikke dekkes av bestemmelsene i forelegget, skal B frifinnes, jf. bl.a. LB-2003-14832.

Subsidiært

Den subsidiære anførselen er bare aktuell dersom lagmannsretten kommer til at arbeidsmiljøloven § 3-1, jf. internkontrollforskriften § 5 første og andre ledd, stiller krav til saksbehandlingen i styret, og ikke bare til innholdet i internkontrollen.

Etter aksjeloven har styret ansvar på et overordnet nivå, mens daglig leder står for den daglige ledelsen av selskapets virksomhet, jf. aksjeloven §§ 6-12, 6-13 og 6-14. Styret har normalt ikke plikt til å behandle saker som hører under den daglige ledelsen. Etter § 6-29 er det ikke krav til protokollering av forhold som kun drøftes i et styre.

Et styre og styremedlemmer som ikke overholder sitt forvaltningsansvar kan pådra seg både erstatningsansvar og straffansvar. Det kreves en konkret vurdering for å ta stilling til hvor langt styrets forvaltningsansvar rekker.

I [virksomhet1] AS hørte innholdet i internkontrollen inn under daglig ledelses ansvar. Det vises til tingrettens dom side 24:

A som daglig leder i bedriften, hadde blant annet det overordnede ansvaret for HMS, slik det fremgår av udatert stillingsinstruks for daglig leder.

Bedriften hadde dessuten en egne miljø- og kvalitetsleder med særlig ansvar for HMS, og var ISO-sertifisert på områdene (ytre) miljø og kvalitet. Det innebar bl.a. at en tredjeperson har revidert internkontrollen.

Styreleder B hadde derfor ingen plikt til å sørge for at styret «i perioden april 2016 til november 2017» «jevnlige» fikk seg forelagt «bedriftens risikoanalyser» og foretok en gjennomgang av internkontrollen. Det er heller ikke bransjepraksis, jf. forklaringen fra vitnet N12. Det ville i praksis vært u håndterlig for styret.

Det var ingen forhold som tilsa at B skulle å reise spørsmål ved internkontroll. Virksomheten hadde vært i drift siden 1989 og daglig leder hadde lang erfaring og «god kjennskap til smelteprosessen og virksomheten generelt, herunder alle faremomentene som forelå», jf. tingrettens dom side 23. Tingretten la dessuten til grunn at «øvrig ledelse og de ansatte var vel kjent» med risikoforholdene og at B visste at det ble gjennomført risikovurderinger. Dersom det hadde vært grunn for B til å reise spørsmål om innholdet i internkontrollen, ville uansett ikke jevnlig saksbehandling og kontroll av internkontrollen i styret ha vært svaret. Innholdet i internkontrollen krever kunnskap om smeltevirksomheten og det utstyret/de maskiner som benyttes der, og slik kunnskap vil ikke et styre nødvendigvis ha. De ansatte er nærmest til å vurdere dette.

Påtalemyndigheten og tingretten har vist til Rt-2013-1143 (Vest Tank II) og Gulating lagmannsretts dom i saken, jf. LG-2011-60302 og LG-2012-23847. Men sakens faktum er klart annerledes og har derfor liten relevans. Både i den saken og i saken fra Fjordane tingrett, som aktor viser til, forelå det objektiv overtredelse av internkontrollforskriften.

Det anføres derfor at det ikke forelå en plikt for B som styreleder til å sørge for rutinemessig styrebehandling og kontroll av selskapets risikovurderinger og rutiner knyttet til HMS, og protokollere denne saksbehandlingen. Det foreligger ingen objektiv overtredelse.

B har uansett ikke opptrådt uaktsomt, jf. straffeloven § 23 første ledd. Aktsomhetsnormen i arbeidsmiljøloven § 19-1 tredje ledd uttrykker ikke mer enn det som følger av en alminnelig anvendelse av aktsomhetsnormen ved tilfeller med alvorlig fare for liv og helse, jf. Tron Løkken Sundet, Karnovs lovkommentarer, note 12 til § 19-1. Bestemmelsen i § 19-1 tredje ledd kommer uansett til ikke anvendelse idet unnlatt behandling av internkontrollen i styret ikke i seg sjøl kan medføre «alvorlig fare for liv eller helse». Forelegget beskriver en formalovertredelse.

B har ingen andre roller i virksomheten. Han plikter utvides ikke av at han er markedssjef hos en av leverandørene, og slik vært tettere på virksomheten enn en styreleder vanligvis er. Det er ikke «i strid med kravet til forsvarlig opptreden» i risikoutsatte virksomheter at en styreleder ikke sørger for at styret jevnlig går gjennom, kontrollerer og dokumenterer internkontrollen.

Lagmannsretten kan avsi frifinnende dom. Det er ikke behov for at tingrettens dom oppheves. Forsvarer la ned slik påstand:

B frifinnes.

Påtalemyndigheten v/Økokrim har i hovedsak anført:

Gjerningsbeskrivelsen er dekket av straffebudet. Forsvarer har en skjev tilnærming til dette. Det sentrale i gjerningsbeskrivelsen er ikke unnlatt styrebehandling og protokollering, men at B som styreleder unnlot «å følge opp styrets tilsyns- og kontrollansvar for helse- og sikkerhetsaspekter, særlig knyttet til risiko for eksplosjoner». Det som deretter er tatt inn er eksempler på unnlattelser. Kjernen er at han som styrelederen skulle ha sikret bedre kvalitet i rutinene.

Det er faktum i tingrettens dom som skal legges til grunn. B har ikke anket over bevisvurderingen. Bevisvurderingen i lagmannsrettens dom som frifant daglig leder for tiltalens post I, er derfor ikke relevant her. Når det i referatet fra det saksforberedende møtet heter at sidene 28-30 i tingrettens dom skal legges uprøvd til grunn, utelukker ikke det resten av tingrettens dom.

Påtalemyndigheten er enig i tingrettens lovtolkning, jf. dommen side 28:

Det er imidlertid ikke tvilsomt at styreleder kan holdes ansvarlig for overtredelser av arbeidsmiljøloven. Dette følger blant annet av LG-2011-60302.

Retten må ta stilling til hvor langt styreleders ansvar strekker seg i forhold til handlinger daglig leder har foretatt seg. Dette beror på en konkret vurdering og må vurderes på bakgrunn av hans mulighet til å ha innsikt i og påvirke virksomheten, hva slags type virksomhet det er tale om, virksomhetens omfang, oversiktighet og den kunnskap styreleder rent faktisk hadde eller burde hatt. Momentene er ikke uttømmende, jf. LG-2011-60302.

Dette er en henvisning til lagmannsrettens dom i Vest Tank-saken, som ble opprettholdt av Høyesterett i Rt-2013-1143, se avsnitt 13:

Utvalget finner det også klart at C med den kunnskap han hadde, skulle ha sørget for at det ble foretatt lovmessige risikoanalyser, og at han ved å ha unnlatt dette kan straffes etter de angitte bestemmelsene.

Det vises videre til Fjordane tingretts dom 7. november 2014 (TFJOR-2014-123218, TFJOR-2014-146292 og TFJOR-2014-123221) som gjaldt en dykkerulykke. Det vises også til LF-2007-8566. Hos Sønsteli Johansen/Stueland (red.), Arbeidsmiljøloven, Kommentarer og praksis, 3. utgave, side 1221 heter det:

Virksomhetens organisasjonskart kan ikke alene være bestemmende for hvem som har straffansvar etter § 19-1. Man må også se på hvordan ansvaret er praktisert, og om tildelte fullmakter er i samsvar med de reelle forholdene. De hensynene som ligger til grunn for straffansvaret, innebærer at man må legge betydelig vekt på om den som trekkes til ansvar, har reell myndighet til å organisere virksomheten på arbeidsplassen slik at lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø blir oppfylt, jf. Rt-1985-185.

Ved den konkrete vurderingen skal retten se etter den reelt ansvarlige. Bransjepraksis blir derfor av mindre interesse. I Vest Tank-dommen la lagmannsretten særlig vekt på at:

- styreleder hadde kjennskap til utvidelsen av selskapets virksomhet til mottak og rensing av bensinprodukt,
- styreleders rolle i selskapet: han var med å stifte selskapet, var styreformann fra etableringen, var kjent med hvilke tillatelser som forelå (og at selskapet ikke hadde tillatelse til rensing av bensinprodukt), han overtok kontrollen over samtlige aksjer,
- styreleder og daglig leder hadde mye kontakt på kontoret på [sted3],
- styreleder var relativt godt orientert om driften, herunder om driftsproblemer og regnskapsmessige detaljer, og
- styreleder tok de «store» beslutninger og strategivalg i selskapet.

I dommen om dykkerulykken fra Fjordane tingrett ble det lagt vekt på at:

- styreleder hadde en sentral rolle i de tre samarbeidende dykkerbedriftene,
- han hadde eierandeler i selskapene,
- styreleder var hovedkontaktperson, og forhandlet frem avtaler med utstyrsleverandører, samt rammeavtale med kunden Marine Harvest,
- styreleder var involvert i HMS-arbeidet i selskapene,
- han hadde jevnlig dialog med daglig leder,
- det var en risikofylt virksomhet,
- styreleder var godt kjent med farene knyttet til yrkesdykking, og
- han hadde god kjennskap til innholdet i dykkerforskriften.

I den foreliggende saken skal retten, basert på rettspraksis, særlig legge vekt på følgende:

- B hadde svært god kjennskap til virksomheten i [virksomhet1] AS.
- Han hadde vært inne på eiersiden siden 2003 og han hadde sittet i styret siden familien gikk inn som eiere.
- Han jobbet som markedssjef i søsterselskapet [virksomhet2], som blant flere andre solgte skrap til [virksomhet1] AS.
- Han hadde svært god kjennskap til tilgrensende deler av virksomheten i [virksomhet1], gjennom verv i andre selskaper i konsernet.
- Han hadde svært god kjennskap til skrap og utfordringer med ulike typer skrap.

- Han sto ofte for innkjøp av skrap til [virksomhet1] AS.
- Han var ukentlig på anlegget.
- Han var godt orientert om driften, og hadde innsikt i og mulighet til å påvirke virksomheten
- Det er tale om en risikoutsatt virksomhet, med potensielt svært farlige prosesser. Det begrunner hans aktivitetsplikt.
- Det er risiko for vandampeksplosjoner dersom innesluttet vann kommer ned i smeltet aluminium. Dette er en godt kjent risikofaktor, som B var svært godt kjent med.
- Sekundærsmelteverk har en helt annen risikoprofil ved omsmelting enn primærsmelteverk.
- Konsekvensene og omfanget av eventuelle eksplosjoner representerte et betydelig skadepotensial. Det burde derfor vært tekniske barrierer, som et transportbånd, for å ha kontroll med hvilket skarp som ble lagt i ovnen.
- Risikovurderingen var feil, jf. post II i dommen mot daglig leder.
- [virksomhet1] AS hadde i overkant av 20 ansatte, hvorav de fleste i produksjonen og 4-5 ansatte i ledelsen. Styreleder kan ha et mer omfattende ansvar i en mindre virksomhet.

B hadde stor påvirkningsmulighet. Han kunne pålagt daglig leder å gjøre mer med sikkerheten. Allmennpreventive grunner taler for at den øverste ledelsen må gjøres ansvarlig.

Det er ikke et vilkår for straff at det foreligger brudd på aksjeloven eller at styreleders ansvar følger av denne. Styreleder har et sjølstendig straffansvar etter arbeidsmiljøloven som kan gå lengre enn ansvaret etter aksjeloven. Styret har etter aksjeloven § 6-12 et overordnet ansvar for at selskapets virksomhet drives innenfor offentligrettslige rammer, herunder at det er et forsvarlig arbeidsmiljø. Ansvaret overlapper daglig leders ansvarsområde.

Den skjerpede aktsomhetsnormen i § 19-1 tredje ledd kommer til anvendelse. Subsidiært anføres at skyldkravet vil være forsett eller uaktsomhet, jf. § 19-1 første ledd. Uaktsomhet foreligger fordi B har handlet i strid med kravet til forsvarlig opptreden, og han kan ut fra sine personlige forutsetninger bebreides.

Aktor la ned slik påstand:

Anken forkastes.

Lagmannsrettens syn på saken:

Lagmannsretten vil først kommentere den forvirringen som synes å herske vedrørende interkontrollforskriften § 5. Nest siste ledd i bestemmelsen lyder slik:

Skriftlig dokumentasjon etter denne forskrift skal minst omfatte annet ledd nr. 4) til og med nr. 8) i denne paragraf.

Det betyr at de åtte punktene satt i en ramme utgjør *annet* ledd – og hele annet ledd – i bestemmelsen. Punktene i ramma er ikke en del av første ledd. Det er ingen andre steder i paragrafen det er vist til en nummerering.

Lagmannsretten er enig med aktor i at ansvarsfordelingen etter aksjeloven ikke utelukker et større ansvar for en styreleder etter arbeidsmiljøloven enn det som synes å følge av aksjeloven. Lagmannsretten er videre enig med aktor i at retten ved den konkrete vurderingen skal se etter den reelt ansvarlige. Ut fra allmennpreventive grunner er det viktig at formelle organisasjonsstrukturer ikke hindrer at den personen som burde gjort mer, og som kan lastes for sin unnlattelse, blir pålagt ansvar.

Etter lagmannsrettens vurdering er de objektive vilkårene for straff etter arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. annet ledd, jf. tredje ledd, jf. § 3-1 annet ledd bokstavene c, g og h, jf. tredje ledd, jf. interkontrollforskriften § 5 første ledd, jf. annet ledd ikke oppfylt i saken. Lagmannsretten kan ikke se at B – som styreleder i [virksomhet1] AS – har hatt et tilsyns- og kontrollansvar, særlig knyttet til risikoen for eksplosjoner, som ikke er ivaretatt.

I utgangspunktet må det legges til grunn at internkontrollen, når ikke noe annet er sagt, hører under daglig leder, jf. aksjeloven § 6-14, og ikke styret. I saken her følger det dessuten av en udatert stillingsinstruks at daglig leder hadde det overordnede ansvaret for HMS-arbeidet. Dersom dette er en forsvarlig organisering av

virksomheten, jf. aksjeloven § 6-12 første ledd annet punktum, vil det ikke være et styreansvar å be om jevnlig orientering om bedriftens risikoanalyser eller drøfte tiltak for å redusere faremomentene. Dette kan stille seg annerledes dersom f.eks. virksomheten utvides eller legges om, slik situasjonen var i Vest Tank-dommen.

Lagmannsretten anser det som forsvarlig å legge ansvaret for HMS-arbeidet til daglig leder A. Det framgår av tingrettens dom at det var A som i sin tid – i 1989 – startet virksomheten på stedet, og at han hadde vært daglig leder siden starten. Han hadde lang erfaring og «god kjennskap til smelteprosessen og virksomheten generelt, herunder alle faremomentene som forelå», jf. tingrettens dom side 23. B visste at det ble gjennomført risikovurderinger.

Selskapet hadde videre en miljø- og kvalitetsleder med særlig ansvar for HMS, og var ISO-sertifisert på områdene (ytre) miljø og kvalitet. Virksomheten hadde ikke gjennomført noen driftsomlegginger. Etter lagmannsrettens vurdering hadde styret – og herunder styreleder B – derfor ingen oppfordring til å ta mer aktivt del i sikkerhetsarbeidet. Det er ikke opplyst at noen i styret hadde større kompetanse på risikofaktorene i produksjonen enn daglig leder. Slik kompetanse kunne styret skaffet eksternt, men det hadde ikke inntruffet hendelser som ga grunnlag for å kontrollere daglig leders HMS-arbeid.

Lagmannsretten kan ikke se at det var noe kritikkverdig ved den ansvarsfordelingen som forelå på ulykkestidspunktet. At det skjedde en ulykke med dødelig utgang for to ansatte endrer ikke dette, sjøl om det har vært helt nødvendig å søke etter den faktiske årsaken og om noe kunne vært gjort annerledes i forkant som kunne hindret ulykken. Lagmannsrettens vurdering må basere seg på hvordan forholdene fortonte seg på ulykkestidspunktet. Konklusjonen er da at ansvaret for HMS-arbeidet var plassert på riktig sted, hos en kompetent daglig leder. Det forelå ikke omstendigheter som gjorde det påkrevet med jevnlig styrebehandling og kontroll av selskapets risikovurderinger og rutiner knyttet til HMS. B har derfor ikke unnlatt å oppfylle styrets tilsyns- og kontrollansvar. De objektive vilkårene for straff er derfor ikke oppfylt, og han blir å frifinne.

Med det standpunktet lagmannsretten har til hvilke plikter B hadde med hensyn til tilsyn og kontroll med HMS-arbeidet i bedriften, er det ikke nødvendig for lagmannsretten å drøfte forsvarers prinsipale anførsel.

De nødvendige forutsetningene for å avsi ny dom er tilstede, jf. straffeprosessloven § 345 annet ledd. Tingrettens beskrivelse av faktum er tilstrekkelig til at lovanvendelsen kan prøves.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

B frifinnes.